CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
JULIANE KOKOTT
prezentate la 8 februarie 2007 [1]

I — Introducere

1. În prezenta procedură, Curtea trebuie să se pronunțe cu privire la raportul dintre regimul juridic al deșeurilor și regimul juridic al apelor uzate. Se pune întrebarea dacă apele uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare pot fi considerate deșeuri. În această privință, se impune să se clarifice dacă regimul juridic al apelor uzate conține norme adecvate acestei situații.

1 — Limba originală: germana.

II — Cadrul juridic

A — *Dreptul comunitar*

1. Regimul juridic al deșeurilor

2. La data la care au avut loc faptele din acțiunea principală, regimul juridic al deșeurilor era determinat în special de Directiva 75/442/CEE a Consiliului din 15 iulie 1975 privind deșeurile [2] (denumită în continuare „directiva-cadru privind deșeurile").

2 — JO L 194, p. 39, astfel cum a fost modificată prin Directiva 91/156/CEE a Consiliului din 18 martie 1991 (JO L 78, p. 32) și, ultima dată, prin Decizia 96/350/CE a Comisiei din 24 mai 1996 de adaptare a anexelor IIA și IIB la Directiva 75/442/CEE a Consiliului privind deșeurile (JO L 135, p. 32). Această directivă a fost abrogată prin Directiva 2006/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2006 privind deșeurile (JO L 114, p. 9, Ediție specială, 15/vol. 16, p. 45) care, fără a opera modificări în ceea ce privește conținutul, a înlocuit-o cu un text consolidat.
A se vedea de asemenea Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind deșeurile a Comisiei din 4 ianuarie 2006, COM(2005) 667 final, http://register.consilium.eu/pdf/de/06/st05/st05050.deo6.pdf. În cadrul acestui proces legislativ, aflat încă în desfășurare, directiva-cadru privind deșeurile va fi profund modificată.

3. Noțiunea de deșeu este definită la articolul 1 litera (a) din directiva-cadru privind deșeurile. Potrivit acestei dispoziții, deșeu înseamnă „orice substanță sau obiect inclus în categoriile prevăzute în anexa I de care titularul se debarasează ori intenționează sau are obligația de a se debarasa". [traducere neoficială]

4. Articolul 1 litera (d) definește noțiunea „gestionare" ca fiind „colectarea, transportul, recuperarea și depozitarea deșeurilor, inclusiv supervizarea unor asemenea operațiuni și supravegherea după dezafectare a spațiilor de eliminare". [traducere neoficială]

5. Potrivit articolului 2 alineatul (1) litera (b), directiva-cadru privind deșeurile nu se aplică totuși în cazul unor deșeuri menționate în mod expres, în cazul în care sunt deja reglementate de o altă legislație. Printre acestea sunt menționate, la punctul (iv), apele uzate, cu excepția deșeurilor în formă lichidă.

6. Articolul 2 alineatul (2) din directiva-cadru privind deșeurile prevede că, prin intermediul unor directive speciale, se pot elabora norme specifice pentru cazuri speciale sau norme de completare a acestei directive privind gestionarea anumitor categorii speciale de deșeuri.

7. Articolul 4 din directiva-cadru privind deșeurile stabilește principalele obligații determinate de regimul juridic al deșeurilor:

„Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura că deșeurile se recuperează sau se elimină fără a periclita sănătatea oamenilor și fără a utiliza procese sau metode care ar putea fi dăunătoare pentru mediu, în special:

— fără riscuri pentru apă, aer sau sol sau pentru animale ori plante;

— fără a cauza neplăceri prin zgomot sau mirosuri;

— fără a afecta regiunile rurale sau zonele de interes special.

Statele membre iau măsurile necesare pentru a interzice abandonarea, descărcarea sau eliminarea necontrolată a deșeurilor." [traducere neoficială]

2. Regimul juridic al apelor uzate

8. Regimul juridic al apelor uzate rezultă din Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale [3] (denumită în continuare „directiva privind apele uzate"). Potrivit articolului 1 primul paragraf, această directivă privește colectarea, tratarea și evacuarea apelor urbane reziduale, precum și tratarea și evacuarea apelor uzate care provin din anumite sectoare industriale. În conformitate cu al doilea paragraf, directiva are ca obiect protejarea mediului împotriva deteriorării cauzate de evacuările de ape reziduale menționate anterior.

9. Articolul 3 reglementează crearea de sisteme de colectare. Sunt prevăzute diferite termene, în funcție de importanța localității și de existența unor „zone sensibile". Potrivit articolului 3 alineatul (2), sistemele de colectare trebuie „să respecte cerințele din anexa I punctul A".

10. Anexa I punctul A are următorul cuprins:

„Sistemele de colectare țin seama de dispozițiile din domeniul tratării apelor uzate.

Conceperea, construirea și întreținerea sistemelor de colectare se întreprind pe baza celor mai avansate cunoștințe tehnice, fără a atrage costuri excesive, în special în ceea ce privește:

— volumul și caracteristicile apelor urbane reziduale;

— prevenirea scurgerilor;

— limitarea poluării apelor receptoare care rezultă din supraîncărcarea cu apă ca urmare a furtunilor."

11. Articolele 4-7 din directiva privind apele uzate reglementează tratamentul la care pot fi supuse apele uzate. Articolul 8 prevede anumite excepții de la aceste reguli.

12. Articolul 10 cuprinde dispoziții suplimentare privind stațiile de epurare:

„Statele membre veghează ca stațiile de epurare a apelor urbane reziduale, construite

3 — JO L 135, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 43, modificată ultima dată prin Directiva 98/15/CE a Comisiei din 27 februarie 1998 de modificare a Directivei 91/271/CEE a Consiliului în ceea ce privește anumite cerințe stabilite în anexa I (JO L 67, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 201).

în conformitate cu condițiile prevăzute la articolele 4, 5, 6 și 7, să fie concepute, construite, exploatate și întreținute astfel încât să aibă un randament suficient în toate condițiile climatice normale ale locului în care sunt amplasate. Este necesar să se țină seama de variațiile sezoniere ale încărcării în momentul conceperii acestor instalații."

13. Articolul 9 privește soluționarea problemelor transfrontaliere privind apele uzate.

14. Articolul 11 cuprinde dispoziții referitoare la evacuarea apelor industriale uzate în sistemele de colectare. Articolul 13 privește evacuarea anumitor ape industriale netratate. Articolul 12 privește reutilizarea apelor uzate tratate, iar articolul 14 se referă la tratarea nămolurilor de epurare.

15. Articolul 15 reglementează supravegherea aplicării directivei privind apele uzate, articolul 16 informarea publicului, articolul 17 punerea în aplicare de către statele membre, articolul 18 măsurile care trebuie adoptate de către Comisie, iar articolul 19 transpunerea directivei.

B — *Dreptul național*

16. Decizia de trimitere nu cuprinde indicații detaliate cu privire la dreptul național. Se pare că dispozițiile pertinente în ceea ce privește întrebările preliminare, în special cele ale Water Industry Act 1991, menționat în aceste întrebări, nu fac decât să transpună dreptul comunitar.

III — Situația de fapt și întrebările preliminare

17. Thames Water Utilities este responsabilă de aproximativ 80 000 de kilometri dintr-o rețea de colectare a apelor uzate în regiunea Tamisei. Thames Water Utilities este acuzată de scurgerea apelor uzate din acest sistem de colectare, de 11 ori, în perioada cuprinsă între februarie și aprilie 2003, ape care s-au revărsat pe terenuri din comitatul Kent.

18. După ce Environment Agency a denunțat aceste fapte, împotriva Thames Water Utilities a fost începută urmărirea penală, între altele, pentru depozitarea ilegală de

deșeuri. Thames Water Utilities consideră însă că apele uzate care se scurg nu reprezintă deșeuri.

19. Instanța de trimitere a adresat, așadar, Curții următoarele întrebări:

„1) Apele uzate care se scurg dintr-o rețea de colectare a apelor uzate exploatată de o întreprindere publică de tratare a apelor uzate în conformitate cu directiva privind apele uzate și/sau cu Water Industry Act 1991 reprezintă «deșeuri» în sensul directivei-cadru privind deșeurile?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, apele uzate sus-menționate:

a) sunt excluse din sfera noțiunii «deșeuri», în sensul directivei-cadru privind deșeurile, în temeiul articolului 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile și în special prin aplicarea directivei privind apele uzate și/sau a Water Industry Act 1991, sau

b) intră în domeniul de aplicare al articolului 2 alineatul (2) din directiva-cadru privind deșeurile și sunt excluse din sfera noțiunii «deșeuri», în sensul directivei-cadru privind deșeurile, în special prin aplicarea directivei privind apele uzate?"

20. Au participat la procedură Thames Water Utilities, Environment Agency, Regatul Unit, Belgia, Țările de Jos și Comisia.

IV — Apreciere

21. Întrebările preliminare ar trebui să permită să se stabilească dacă apelor uzate li se aplică regimul juridic general al deșeurilor atunci când se scurg dintr-o rețea de colectare. De aceea, instanța de trimitere pune în discuție două dispoziții derogatorii de la directiva-cadru privind deșeurile. Articolul 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) exclude din domeniul de aplicare al directi-

vei-cadru privind deșeurile apele uzate, cu excepția deșeurilor în formă lichidă, în cazul în care acestea sunt deja reglementate de o altă legislație (a se vedea în acest sens punctul B de mai jos). Potrivit articolului 2 alineatul (2), norme specifice privind deșeurile pot prevala în raport cu dispozițiile generale (a se vedea în acest sens punctul C de mai jos). Aplicarea oricăreia dintre aceste două dispoziții derogatorii presupune ca apele uzate să reprezinte deșeuri în sensul articolului 1 litera (a) din directiva-cadru privind deșeurile (a se vedea în acest sens punctul A de mai jos) [4].

A — *Definiția deșeurilor*

22. Potrivit articolului 1 litera (a) din directiva-cadru privind deșeurile, trebuie examinat dacă apele uzate intră în vreuna dintre categoriile de deșeuri enumerate în anexa I, de care deținătorul se debarasează ori intenționează sau are obligația de a se debarasa.

23. Apele uzate intră cel puțin în categoria de deșeuri Q16, care cuprinde orice materiale, substanțe sau produse care nu sunt incluse în categoriile menționate anterior. Ni se pare evident că, evacuându-le în sistemul de colectare, deținătorul inițial se debarasează de apele uzate și, de asemenea, avea intenția să se debaraseze de acestea. Această opinie este împărtășită de Environment Agency, de Regatul Unit și de Țările de Jos.

24. Rezultă că, la momentul evacuării în sistemul de colectare, apele uzate reprezentau deșeuri. De altfel, acest lucru este confirmat și de existența excepției de la regimul juridic al deșeurilor, abordată în continuare. Dacă apele uzate nu ar fi fost deșeuri, nu ar mai fi fost nevoie de această excepție.

25. Apele uzate își pierd caracterul de deșeuri atunci când, prin tratamentul prevăzut în directiva privind apele uzate, dobândesc o calitate care permite deversarea acestora în apele fluviale sau reutilizarea lor. Tratamentul adecvat corespunde reciclării, astfel cum a precizat Curtea în privința deșeurilor de ambalaje [5]. În schimb, apele uzate netratate au aceleași caracteristici ca și apele uzate evacuate în sistemele de

4 — A se vedea, pentru examinarea excepției prevăzute la articolul 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv), hotărârea din 16 decembrie 2004, Comisia/Regatul Unit (C-62/03, nepublicată în Recueil, punctul 11), hotărârea din 8 septembrie 2005, Comisia/Spania (C-416/02, Rec., p. I-7487, punctul 98 și următoarele), și hotărârea din 8 septembrie 2005, Comisia/Spania (C-121/03, Rec., p. I-7569, punctul 69 și următoarele), acestea din urmă privind exploatațiile de creștere a porcilor și, respectiv, cadavrele de animale pe care acestea le produc.

5 — Hotărârea din 19 iunie 2003, Mayer Parry Recycling (C-444/00, Rec., p. I-6163, în special punctele 63-69).

colectare și, astfel, trebuie considerate în continuare deșeuri, în special în cazul în care se scurg dintr-un sistem de colectare.

B — *Articolul 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile*

26. Totuși, potrivit articolului 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile, apele uzate, cu excepția deșeurilor în stare lichidă, sunt excluse din domeniul de aplicare al directivei-cadru privind deșeurile în cazul în care sunt deja reglementate de „o altă legislație". Prin urmare, trebuie să se analizeze dacă directiva privind apele uzate cuprinde o astfel de legislație.

27. În ceea ce privește domeniul de aplicare al articolului 2 alineatul (1) litera (b) din directiva-cadru privind deșeurile, nu este suficient, pentru aplicarea excepției, ca alte prevederi legale să privească substanțele sau obiectele în cauză, de exemplu dintr-un punct de vedere industrial, ci trebuie să cuprindă dispoziții precise cu privire la gestionarea acestora ca deșeuri, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (d) din directiva-cadru privind deșeurile [6]. De asemenea, aceste prevederi legale trebuie să conducă la un nivel de protecție a mediului cel puțin echivalent cu cel care rezultă din punerea în aplicare a directivei-cadru privind deșeurile. În caz contrar, obiectivele politicii Comunității în domeniul mediului, astfel cum sunt prevăzute la articolul 174 CE, și în special obiectivele directivei-cadru înseși, ar fi periclitate [7].

28. Thames Water Utilities consideră că, în ceea ce privește necesitatea unui nivel de protecție echivalent, ar trebui realizată o distincție între alte dispoziții de drept comunitar și alte reglementări interne. Într-adevăr, dispozițiile pertinente de drept comunitar ar fi întotdeauna echivalente, dat fiind că legiuitorul le-a adoptat având în vedere cerințele prescrise. Totuși, după cum arată Environment Agency, în hotărârea privind crescătoriile de porci, Curtea a afirmat în mod clar că necesitatea unui nivel echivalent de protecție este valabilă și în ceea ce privește alte dispoziții de drept comunitar [8]. Această echivalență trebuie verificată în mod concret în fiecare caz în parte [9].

29. Directiva privind apele uzate are ca obiect, potrivit articolului 1 al doilea para-

6 — Hotărârea din 11 septembrie 2003, AvestaPolarit Chrome (C-114/01, Rec., p. I-8725, punctul 52).

7 — Hotărârea AvestaPolarit Chrome (citată la nota de subsol 6, punctul 59). A se vedea de asemenea hotărârile Comisia/Spania (C-416/02 și C-121/03, citate la nota de subsol 4, punctul 102), precum și concluziile pe care le-am prezentat la 7 septembrie 2006 în cauza KVZ retec (C-176/05, pendinte în fața Curții), punctul 98.

8 — Hotărârile Comisia/Spania (citate la nota de subsol 4, C-416/02, punctul 99, și C-121/03, punctul 69).

9 — A se vedea hotărârile Comisia/Spania cu privire la crescătoriile de porci (citate la nota de subsol 4, C-416/02, punctul 101, și C-121/03, punctul 71).

graf, protejarea mediului împotriva deteriorării cauzate de evacuările de ape reziduale. Potrivit articolului 1 primul paragraf, directiva se aplică în ceea ce privește colectarea, tratarea și evacuarea apelor urbane reziduale, precum și în ceea ce privește tratarea și evacuarea apelor uzate care provin din anumite sectoare industriale. Astfel cum arată toți participanții la procedură, aceste dispoziții constituie în mod indiscutabil „o altă legislație" în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (b) din directiva-cadru privind deșeurile, care exclude aplicarea regimului juridic al deșeurilor [10]. Thames Water Utilities concluzionează că excepția cu privire la apele uzate are în vedere și apele uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare.

30. Până în prezent, Curtea nu s-a pronunțat cu privire la sfera excepției prevăzute la articolul 2 alineatul (1) litera (b) din directiva-cadru privind deșeurile în raport cu „alte legislații". Opinia emisă de Thames Water Utilities, care pare a fi împărtășită de asemenea de guvernul belgian, ar face ca existența „altor legislații" care reglementează în mod corespunzător anumite aspecte să excludă în egală măsură aplicarea regimului juridic al deșeurilor pentru toate celelalte aspecte.

31. Or, această opinie nu este compatibilă cu modul de redactare a articolului 2 alineatul (1) litera (b) din directiva-cadru privind deșeurile. Potrivit versiunii germane, directiva-cadru privind deșeurile nu se aplică deșeurilor menționate „soweit für diese bereits andere Rechtsvorschriften gelten" („în cazul în care sunt deja reglementate de o altă legislație"). Rezultă *per a contrario* că regimul juridic al deșeurilor se aplică atât timp cât nu se aplică alte reglementări.

32. Alte versiuni lingvistice exprimă aceeași idee într-o formă oarecum diferită, și anume printr-o conjuncție mai puțin precisă combinată cu verbul a reglementa [11]. O „reglementare" a anumitor substanțe comparabilă cu regimul juridic al deșeurilor este posibilă doar în măsura în care se aplică dispozițiile corespunzătoare.

33. În plus, opinia emisă de Thames Water Utilities ar fi incompatibilă cu constatarea Curții potrivit căreia „o altă legislație" trebuie să cuprindă dispoziții precise privind gestionarea substanțelor ca deșeuri, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) din directiva-cadru privind deșeurile [12], și trebuie să conducă la un nivel de protecție a

10 — Astfel cum considerase deja avocatul general Jacobs în cadrul concluziilor prezentate la 10 aprilie 2003 în cauza Avesta-Polarit Chrome (citată la nota de subsol 6), punctul 68.

11 — În engleză: „where they are already covered by other legislation", în franceză: „lorsqu'ils sont déjà couverts par une autre legislation", în spaniolă: „cuando ya estén cubiertos por otra legislación".

12 — Hotărârea AvestaPolarit Chrome (citată la nota de subsol 6, punctul 52).

mediului cel puțin echivalent cu cel care rezultă din punerea în aplicare a directivei-cadru privind deșeurile [13]. Curtea a susținut aceste cerințe privind calitatea „altei legislații" întemeindu-se în special pe obiectivele directivei-cadru privind deșeurile și pe dreptul comunitar privind protecția mediului.

34. În măsura în care nu există dispoziții în materie de gestionare sau dacă dispozițiile existente nu asigură un nivel de protecție suficient, se aplică regimul juridic general al deșeurilor. Prin urmare, pentru aplicarea articolului 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile, Environment Agency solicită în mod întemeiat să se verifice dacă directiva privind apele uzate asigură, în cazul scurgerii de ape uzate dintr-un sistem de colectare, un nivel de protecție comparabil celui asigurat prin regimul juridic al deșeurilor [14].

35. Astfel cum am precizat anterior, directiva privind apele uzate reglementează colectarea, tratarea și evacuarea apelor uzate. În principiu, excepția cu privire la apele uzate se aplică, așadar, atunci când acestea sunt colectate, și anume, în special, când se află într-un sistem de colectare, atunci când sunt tratate în instalațiile de epurare și atunci când sunt evacuate.

36. Evacuarea apelor uzate este comparabilă cu scurgerea acestora din sistemul de colectare, în măsura în care apele uzate ies din domeniul de aplicare al directivei privind apele uzate. Totuși, această directivă prevede măsurile necesare pentru protecția mediului în cazul evacuării apelor uzate [15]. Astfel, excepția prevăzută la articolul 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile se aplică evacuării ca atare. În plus, întrucât, înainte de evacuarea lor, apele uzate își pierd caracterul de deșeu ca urmare a tratamentului prescris [16], este exclusă, contrar temerilor exprimate de Thames Water Utilities, aplicarea regimului juridic al deșeurilor și după ce au fost evacuate.

13 — Ibidem, punctul 59. A se vedea de asemenea hotărârile Comisia/Spania (citate la nota de subsol 4, C-416/02, punctul 102, și C-121/03, punctul 72) și concluziile pe care le-am prezentat la 7 septembrie 2006 în cauza KVZ retec, citată anterior, punctul 98.

14 — A se vedea în acest sens hotărârile Comisia/Spania cu privire la crescătoriile de porci (citate la nota de subsol 4, C-416/02, punctul 101, și C-121/03, punctul 71), în care Curtea compară dispozițiile Directivei 90/667/CEE a Consiliului din 27 noiembrie 1990 de stabilire a normelor veterinare privind eliminarea și prelucrarea deșeurilor animale, introducerea acestora pe piață și protecția împotriva agenților patogeni din furajele de origine animală sau pe bază de pește și de modificare a Directivei 90/425/CEE (JO L 363, p. 51) cu regimul juridic al deșeurilor, precum și concluziile pe care le-am prezentat în cauza KVZ retec (citată la nota de subsol 7, punctul 103 și următoarele), în care comparam dispozițiile Regulamentului (CE) nr. 1774/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 3 octombrie 2002 de stabilire a normelor sanitare privind subprodusele de origine animală care nu sunt destinate consumului uman (JO L 273, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 44, p. 113) privind transportul de făinuri animale cu dispozițiile regulamentului privind transporturile de deșeuri.

15 — A se vedea articolul 4 alineatul (1), articolul 5 alineatul (2), articolul 6 alineatul (2), articolele 7 și 9, articolul 12 alineatele (2) și (3), precum și articolul 15 alineatele (1) și (2).

16 — A se vedea mai sus, punctul 25.

37. Totuși, în speță nu este vorba despre o evacuare precum cea prevăzută în directiva privind apele uzate, întrucât apele uzate s-au scurs *înainte* de a putea fi tratate în conformitate cu directiva privind apele uzate.

38. După cum subliniază în special guvernul belgian, directiva privind apele uzate are în vedere și acest caz. Potrivit articolului 3 alineatul (2) coroborat cu anexa I punctul A, conceperea, construirea și întreținerea sistemelor de colectare se întreprind pe baza celor mai avansate cunoștințe tehnice, fără a atrage costuri excesive. Sunt menționate în mod expres în acest context prevenirea scurgerilor și limitarea poluării apelor receptoare care rezultă din supraîncărcarea cu apă ca urmare a furtunilor. Comisia adaugă că, potrivit articolului 10, stațiile de epurare a apelor urbane reziduale trebuie să fie concepute, construite, exploatate și întreținute astfel încât să aibă un randament suficient în *toate* condițiile climatice normale ale locului în care sunt amplasate. Este necesar să se țină seama de variațiile sezoniere ale încărcării în momentul conceperii acestor instalații.

39. Prin urmare, directiva privind apele uzate reglementează scurgerea apelor uzate dintr-un sistem de colectare și chiar admite aceste scurgeri atunci când prevenirea lor, întreprinsă pe baza celor mai avansate cunoștințe tehnice, ar determina costuri excesive. În plus, eventualele scurgeri trebuie remediate potrivit acelorași principii, întrucât acest lucru face parte integrantă din întreținerea sistemului de colectare prescrisă.

40. Contrar opiniei susținute de Environment Agency, directiva privind apele uzate respectă astfel nivelul de protecție prevăzut în directiva-cadru privind deșeurile, al cărei articol 4 prevede interzicerea evacuării necontrolate a apelor uzate. Este adevărat că s-ar putea considera că scurgerea apelor uzate reprezintă o evacuare necontrolată, însă această interdicție nu este valabilă pentru absolut toate cazurile de evacuare. Mai degrabă, sfera sa de aplicare ar trebui limitată în conformitate cu principiul proporționalității, astfel încât deținătorului deșeurilor să nu i se poată imputa o evacuare necontrolată în cazul în care a acționat cu diligența impusă.

41. Directiva privind apele uzate precizează tocmai în ce constă această diligență. Directiva stabilește măsurile ce trebuie adoptate pentru împiedicarea scurgerii necontrolate a apelor uzate. Trebuie luate în considerare cele mai avansate cunoștințe tehnice și trebuie evaluate comparativ costurile asigurării securității sistemelor de colectare și eventualele daune produse în caz de debordare.

42. Pe de altă parte, regimul juridic al deșeurilor nu conține norme mai stricte de protecție a mediului privind accidentele legate de transportul deșeurilor, norme al căror nivel de protecție să nu fie atins de directiva privind apele uzate. În special, nu sunt reglementate normele de securitate ce trebuie aplicate și caracterul proporțional al măsurilor de securitate. În ceea ce privește transportul deșeurilor, articolele 12 și 13 din directiva-cadru privind deșeurile impun doar înregistrarea și controlul periodic. În plus, articolul 13 din Regulamentul (CEE) nr. 259/93 al Consiliului din 1 februarie 1993 privind supravegherea și controlul transporturilor de deșeuri în interiorul, la intrarea și la ieșirea din Comunitatea Europeană [17] prevede că statele membre stabilesc un sistem adecvat pentru supravegherea și controlul transporturilor de deșeuri din jurisdicția lor. Directiva privind apele uzate atinge acest nivel de protecție, întrucât se cunoaște atât operatorul infrastructurii locale prevăzute, și anume al sistemului de colectare și al stației de epurare, cât și natura deșeurilor transportate în sistemele de colectare.

43. Prin urmare, potrivit dispozițiilor articolului 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile coroborate cu cele ale directivei privind apele uzate, directiva-cadru privind deșeurile nu se aplică scurgerii apelor uzate din sistemele de colectare. Punerea în aplicare a cerințelor privind sistemele de colectare trebuie realizată în cadrul directivei privind apele uzate.

44. Pe de altă parte, Environment Agency – și, în cele din urmă, și Regatul Unit și Comisia – susțin în mod întemeiat că directiva privind apele uzate nu ar conține dispoziții suficiente în privința apelor uzate *după ce* acestea s-au scurs din sistemele de colectare.

45. Doar în măsura în care apele uzate se scurg din nou în sistemele de colectare redevine aplicabilă excepția cu privire la apele uzate. În schimb, aceasta nu se aplică atunci când apele uzate rămân în afara sistemelor de colectare, în special când poluează terenuri. Acest lucru se poate întâmpla, de exemplu, prin faptul că elementele lichide se infiltrează în sol, iar cele solide rămân la suprafață. În cazul în care nu este posibilă infiltrarea, apele uzate rămân la suprafață, dacă nu se aplică alte măsuri, până la evaporarea elementelor lichide.

46. În această situație, s-ar putea aplica diferite dispoziții ale directivei-cadru privind

17 — JO L 30, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 161, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 2557/2001 al Comisiei din 28 decembrie 2001 de modificare a anexei V la Regulamentul (CEE) nr. 259/93 al Consiliului privind supravegherea și controlul transporturilor de deșeuri în interiorul, la intrarea și la ieșirea din Comunitatea Europeană (JO L 349, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 8, p. 3).

deşeurile: potrivit articolului 4, trebuie interzisă nu numai evacuarea necontrolată menţionată în directiva privind apele uzate, ci şi depozitarea necontrolată. O astfel de situaţie poate fi concepută în cazul în care persoana responsabilă lasă apele scurse pe suprafeţele poluate. În plus, articolul 4 cuprinde cerinţe cu privire la recuperarea şi eliminarea deşeurilor. Astfel, sănătatea umană nu trebuie să fie periclitată şi nu se pot utiliza proceduri sau metode care ar putea fi dăunătoare pentru mediu, în special prin care să se pericliteze apa, aerul, solul, fauna şi flora, să se provoace neplăceri prin zgomot sau mirosuri sau să fie afectate regiunile rurale sau zonele de interes special. În plus, trebuie menţionate obligaţia de a manipula deşeurile prin intermediul unei societăţi de colectare a deşeurilor potrivit articolului 8 şi normele privind răspunderea pentru costuri în conformitate cu principiul „poluatorul plăteşte", prevăzut la articolul 15 [18].

47. Prin urmare, potrivit directivei-cadru privind deşeurile, ar fi necesară eventual pomparea apelor uzate acumulate, îndepărtarea elementelor solide rămase la suprafaţă sau, contrar opiniei guvernului belgian, tratarea terenurilor afectate [19].

48. Directiva privind apele uzate nu cuprinde încă nicio astfel de normă. Contrar opiniei guvernului olandez, nu se poate deduce din această directivă existenţa unor obligaţii de eliminare a efectelor produse. Thames Water Utilities, guvernul belgian şi guvernul olandez nu iau în considerare acest fapt atunci când susţin că directiva privind apele uzate ar conţine o reglementare generală detaliată privind gestionarea apelor uzate, care ar exclude aplicarea regimului juridic al deşeurilor şi în cazul scurgerii din sistemul de colectare.

49. Prin urmare, independent de existenţa directivei privind apele uzate, regimul juridic

18 — A se vedea în acest sens hotărârea din 7 septembrie 2004, Van de Walle şi alţii (C-1/03, Rec., p. I-7613, punctul 56 şi următoarele).

19 — A se vedea hotărârea Van de Walle şi alţii (citată la nota de subsol 18, punctul 52). Trebuie să se arate că în cadrul revizuirii directivei-cadru privind deşeurile s-a discutat dacă trebuie exclusă aplicarea acesteia în cazul terenurilor poluate prin deşeuri. A se vedea în acest sens articolul 2 alineatul (1) litera (f) din propunerea Comisiei citată la nota de subsol 2, precum şi articolul 2 alineatul (2) litera (b) din propunerea de compromis a preşedinţiei finlandeze din 31 octombrie 2006, documentul Consiliului 14750/06, http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st14/st14750.en06.pdf. Totuşi, orice astfel de dispoziţie ar putea slăbi în mod considerabil eficacitatea practică a regimului juridic comunitar al deşeurilor în legătură cu modul în care sunt tratate încălcările, dat fiind că depunerea ilegală de deşeuri presupune adesea amestecarea acestora cu solurile respective. Acest lucru este valabil în special pentru poluarea cu lichide, însă se poate produce şi în cazul depozitării de elemente solide pe depuneri ilegale de gunoaie.

al deșeurilor se aplică în ceea ce privește apele uzate netratate care s-au scurs dintr-un sistem de colectare.

50. Această concluzie nu este pusă în discuție nici de argumentul guvernului belgian în sensul că ar fi contradictoriu ca Directiva 86/278/CEE a Consiliului din 12 iunie 1986 privind protecția mediului, în special a solului, atunci când se utilizează nămoluri de epurare în agricultură [20], să excludă, potrivit celui de al treilea considerent, nămolurile de epurare din domeniul de aplicare al regimului juridic al deșeurilor, dar ca această excludere să nu fie aplicată în cazul apelor uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare. Într-adevăr, este îndoielnic că acest considerent mai reflectă în prezent stadiul actual al dreptului. Astfel cum a arătat Environment Agency în cadrul ședinței, referindu-se la propunerea de directivă [21], mai explicită, a Comisiei, acest considerent se întemeiază încă pe versiunea inițială a directivei-cadru privind deșeurile. În versiunea de la momentul respectiv, directiva-cadru privind deșeurile excludea din domeniul său de aplicare apele uzate și alte deșeuri care erau reglementate de norme comunitare specifice, fără vreo altă condiție [22]. În schimb, potrivit reglementării actuale, trebuie să se examineze în ce măsură Directiva 86/278 cuprinde „o altă legislație" în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (b) din directiva-cadru privind deșeurile. Chiar dacă această examinare ar duce la concluzia că, într-o situație similară, nămolurile de epurare nu sunt supuse regimului juridic al deșeurilor, nu ar rezulta nicio contradicție în raport cu prezenta concluzie. Diferența s-ar explica mai degrabă prin existența altor dispoziții corespunzătoare aplicabile în cazul nămolurilor de epurare.

51. Guvernul belgian realizează o comparație cu una dintre hotărârile pronunțate în cauzele privind crescătoriile de porci spaniole, în care Curtea nu a concluzionat, în contextul unei posibile încălcări a Directivei 91/676/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole [23], că răspândirea de gunoi de grajd ar fi asimilabilă depozitării necontrolate de deșeuri [24]. Totuși, nici această comparație nu pune în discuție concluzia în cauză.

52. În primul rând, nu considerăm că hotărârea invocată ar fi concludentă cu privire la acest punct. O încălcare a Directivei 91/676 prin răspândirea gunoiului de grajd este un indiciu suplimentar în sensul că deținătorul intenționează să se debaraseze de gunoiul de grajd. Într-adevăr, această directivă vizează să permită doar răspândirea gunoiului de grajd necesar nevoilor de

20 — JO L 181, p. 6, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 191.

21 — Propunere de directivă a Consiliului privind utilizarea nămolurilor de epurare în agricultură (JO L 1982, C 264, p. 3).

22 — A se vedea articolul 2 alineatul (2): „Se exclud din domeniul de aplicare al prezentei directive: [...] (d) apele uzate, cu excepția deșeurilor în stare lichidă; [...] (f) deșeurile reglementate de norme comunitare specifice". [traducere neoficială]

23 — JO L 375, p. 6, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 81.

24 — Hotărârea Comisia/Spania (C-416/02, citată la nota de subsol 4, punctul 96).

fertilizare a plantelor. Răspândirea unei cantități mai mari de gunoi de grajd nu numai că este dăunătoare mediului, dar nici nu servește nevoilor de fertilizare; aceasta urmărește mai degrabă scopul de a se debarasa de gunoiul de grajd [25].

53. Totuși, este mult mai important să se arate că situația examinată în cazul menționat privind crescătoria de porci se deosebește în mod semnificativ de cazul în speță. Nu trebuie ca gunoiul de grajd să fie considerat deșeu în orice situație, întrucât deținătorul gunoiului de grajd nu intenționează să se debaraseze de acesta în fiecare caz, ci îl utilizează probabil ca fertilizant în funcție de organizarea activității întreprinderii sale [26]. În schimb, este evident faptul că deținătorul inițial s-a debarasat de apele uzate prin introducerea acestora în sistemele de colectare. O eventuală încălcare a directivei privind apele uzate în această privință – spre deosebire de cazul crescătoriilor de porci – nu ar reprezenta un posibil indiciu al caracterului de deșeu.

54. Deși s-a stabilit în prezent că, independent de existența directivei privind apele uzate, apele uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare sunt supuse regimului juridic al deșeurilor, este posibil ca în dreptul intern să existe dispoziții privind apele uzate care depășesc cadrul directivei privind apele uzate, care privesc și apele uzate care se scurg din sistemele de colectare fără a se întoarce în acestea și care asigură un nivel de protecție a mediului suficient. Și astfel de dispoziții ar exclude aplicarea regimului juridic al deșeurilor potrivit articolului 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile [27].

55. În lipsa unor informații suficiente din partea instanței de trimitere cu privire la conținutul dispozițiilor pertinente în cazul de față, Curtea nu poate contribui la această examinare. Totuși, observațiile intervenienților – în special cele ale Regatului Unit – indică improbabilitatea existenței unor astfel de dispoziții în Water Industries Act 1991. Mai degrabă, dispozițiile acestuia par a se limita, în esență, la a transpune directiva privind apele uzate. În ceea ce privește dispozițiile cuprinse în Environmental Protection Act 1990 menționate în cadrul ședinței de Thames Water Utilities, privind măsurile ce pot fi adoptate împotriva anumitor prejudicii aduse mediului, pare improbabil ca acestea să reprezinte dispoziții precise privind gestionarea apelor uzate în calitate de deșeuri în sensul articolului 1

25 — A se vedea de asemenea mult mai convingătoarele concluzii ale avocatului general Stix-Hackl prezentate la 12 mai 2005 în cauza Comisia/Spania (C-416/02, Rec., p. I-7487, punctul 38 și următoarele).

26 — Hotărârea Comisia/Spania (citată la nota de subsol 4, C-416/02, punctul 94, și C-121/03, punctul 65) și, mai clar, concluziile avocatului general Stix-Hackl prezentate în această cauză C-416/02 (citate la nota de subsol 25, punctul 35 și următoarele).

27 — A se vedea hotărârea AvestaPolarit Chrome (citată la nota de subsol 6, punctul 49 și următoarele).

alineatul (1) litera (d) din directiva-cadru privind deșeurile [28]. Totuși, astfel de dispoziții ar fi necesare pentru punerea în aplicare a articolului 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile.

C — Cu privire la existența unor norme specifice în sensul articolului 2 alineatul (2) din directiva-cadru privind deșeurile

56. În vederea furnizării unui răspuns complet la întrebările preliminare, trebuie, în final, să se răspundă la întrebarea dacă directiva privind apele uzate reprezintă norme specifice în sensul articolului 2 alineatul (2) din directiva-cadru privind deșeurile, care exclude aplicarea regimului juridic general al deșeurilor în ceea ce privește apele uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare.

57. Astfel cum arată Environment Agency, guvernul olandez și Comisia, Curtea a stabilit deja în mod clar în hotărârea pronunțată în cauza AvestaPolarit Chrome că norme specifice în sensul articolului 2 alineatul (2) din directiva-cadru privind deșeurile pot prevala în raport cu dispozițiile generale privind deșeurile fără ca substanțele respective să iasă din domeniul de aplicare al regimului general al deșeurilor în alte privințe [29]. Regatul Unit a menționat cu titlu de exemplu în această privință hotărârea Mayer Parry Recycling [30], care privea norme specifice privind recuperarea prin reciclare a deșeurilor de ambalaj.

58. Cu toate acestea, conform celor susținute de Environment Agency și de Regatul Unit, directiva privind apele uzate nu cuprinde norme specifice privind apele uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare fără a se întoarce în acesta [31]. În caz contrar, excepția privind apele uzate s-ar aplica și apelor uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare și nu ar mai fi posibilă aplicarea articolului 2 alineatul (2) din directiva-cadru privind deșeurile.

59. Problema dacă și în ce măsură Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului [32] conține norme specifice este lipsită de pertinență în speță, dat fiind că termenul de transpunere expiră la 30 aprilie 2007 și că nu se aplică daunelor cauzate de o

28 — A se vedea mai sus, punctul 27.

29 — Hotărârea citată la nota de subsol 6, punctul 48.

30 — Citată la nota de subsol 5.

31 — A se vedea mai sus, punctul 48.

32 — JO L 143, p. 56, Ediție specială, 15/vol. 11, p. 168.

emisie, un eveniment sau un incident survenite înainte de această dată. Prin urmare, o aplicare în cazurile în litigiu de scurgere a apelor uzate este exclusă. Această directivă nici nu a fost evocată de părți.

60. În viitor, s-ar putea pune totuși problema modului în care regimul juridic general al deșeurilor se aplică daunelor aduse apelor sau solurilor, astfel cum sunt acestea definite la articolul 2 alineatul (1) literele (b) și (c) din Directiva 2004/35. Aceste daune determină obligații de reparare în conformitate cu articolul 6 și următoarele care ar putea avea o natură specială în raport cu obligațiile de recuperare sau de eliminare a deșeurilor.

61. În sfârșit, pentru a răspunde în mod complet, trebuie arătat că Directiva 2004/35 nu conține „o altă legislație" privind apele uzate care s-au scurs dintr-un sistem de colectare, în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din directiva-cadru privind deșeurile, întrucât nu reglementează în mod special apele uzate.

V — Concluzie

62. Prin urmare, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare după cum urmează:

„1) Apele uzate netratate care se scurg din sistemele de colectare reprezintă deșeuri în sensul articolului 1 litera (a) din Directiva 75/442/CEE a Consiliului din 15 iulie 1975 privind deșeurile.

2) Articolul 2 alineatul (1) litera (b) punctul (iv) din Directiva 75/442 coroborat cu Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor

urbane reziduale exclude din domeniul de aplicare al Directivei 75/442 apele uzate în cazul în care acestea se scurg dintr-un sistem de colectare pe terenuri, însă nu și apele uzate netratate după scurgerea acestora dintr-un sistem de colectare.

3) Directiva 91/271 nu conține, în ceea ce privește apele uzate care se scurg dintr-un sistem de colectare, dispoziții speciale în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 75/442."